

Matala kynnyksen venäjään, ja vähän Venäjäänkin

■ EEVI LAPPALAINEN

Arto Mustajoki: *Kevyt kosketus venäjän kieleen*. Gaudeamus 2012.

Monet Suomessa venäjän kieltä opiskelleet ovat varmasti törmänneet venäjän kielen professori Arto Mustajoen erilaisiin oppimateriaaleihin – itse muistan 1990-luvulta television *Kapusta*-ohjelman sekä moneen kertaan läpipelaamani samannimisen CD-romin. Mustajoen laatimia oppimateriaaleja on leimannut leppoisuus ja humoristisuus, minkä päämääränä on ollut tehdä venäjän kielen opiskelusta helposti lähestyttävää ja hauskaa. Tieto-Finlandia-ehdokkaudella noteerattu kirja *Kevyt kosketus venäjän kieleen* jatkaa samaa perinnettä.

Kirja etenee yksityiskohtaisesta laajempiin teemoihin. Kirjaimistoa ja ääntämistä käsittelevän ensimmäisen osion jälkeen edetään kielipolitiikan ja sanaston kautta etymologiaan, ja lopulta venäjän kielen asemaan sekä kielipolitiikkaan Venäjällä ja Suomessa.

Venäjän kieltä ja kulttuuria harastavat saavat usein kuulla kieltä osaamattomilta, että ”olisihan sitä

venäjää kiva osata, mutta ne aakkoset ovat niin vaikeat”. Mustajoki toteaaakin, että Venäjä ei ole kielenä mitenkään erityisen vaikea, mutta kirjaimisto muodostaa ”aidan, joka estää näkemästä itse kieltä”. Tästä syystä kirja alkaa kirjaimiston ja ääntämisen esittelystä ja sisältää liitteenä kyrilliset aakkoset translitterointikaavoineen. Läpi kirjan kaikki käytetyt venäjän kielen sanat esitetään sekä kyrillisinä että translitteroituina versioina. Vaikka kirjaa ei ole tarkoitettu oppikirjaksi, huolellisen lukijan on luultavasti mahdollista opetella sen avulla kyrilliset aakkoset. Venäläiseen kaunokirjoitukseen kirjoittaja ei kajoa, mikä on selkeyden kannalta hyvä. Mustajoen kanssa voi kuitenkin olla eri mieltä siitä, että ”nykymaailmassa [kaunokirjoitukseen] törmää enää harvoin”.

Kirja ei tee oletuksia lukijan taustatiedoista venäjän kielen tai kielitieteellisen jargonin suhteen. Mustajoki on kielitieteilijä ja professori, mutta hänen käyttämänsä kielitieteellinen sanasto lienee ymmärrettävää useimmille peruskoulun äidinkielen tunneilla hereillä olleille. Toisinaan käytetyt substantiiviva harvinaisemmat termit selitetään lukijalle huolella. Venäjän kielen kieliooppia ja sanastoa pyritään avaamaan muihin kieliin, lähinnä suomeen ja englantiin, vertaamalla. Venäjän rinnastaminen tuttuihin kieliin lienee yksi Mustajoen tavoista osoittaa, että ei tämä venäjä nyt niin kummallinen kieli ole. Mustajoki ei kuitenkaan arkaile siteerata kovaa kielitieteellistä tutkimustakaan kirjassaan – nämä viittaukset tarjoavat asiaa tuntemattomalle lukijalle silmäyksen siihen, miten monenlaista ja kiinnostavaa tutkimusta venäjän kielestä tehdään.

Huolimatta siitä, että kirja sopii aivan alkeistason kielenharrastajalle, myös venäjää sujuvasti osava lukija viihtyy sen parissa erinomaisesti. Elämäntyönsä venäjän kielen parissa tehneellä Mustajoella on hallussaan valtavasti tietoa, ja jokaisella sivulla on kieleen liittyvää hauskaa knoppitietoa ja anekdootteja muun muassa Venäjän historiasta, sanojen etymologiasta, tiedotusvälineistä ja kirjoittajan omilta matkoilta.

Kielen lisäksi kirja tarjoaa kosketuksen myös venäläiseen kulttuuriin. Mustajoki pyrkii selittämään venäläistä mentaliteettia ja kulttuuria kielen kautta ja pohdiskelee muun muassa, miten kieli heijastaa venäläistä aikakäsitystä tai suhtautumista naisiin ja miehiin. Entäpä miten venäläinen puhuu tunteistaan? Mitä kieli kertoo eroista suomalaisessa ja venäläisessä saunakulttuurissa? Miten Neuvostoliiton hajoaminen on vaikuttanut venäjän kieleen? Mustajoen tarinointi yhteen kietoutuneista kielestä, historiasta sekä kulttuurista on kiehtovaa ja onnistuu samalla välttämään liiat stereotypiat. Kunnollisten viittausten puuttuessa (kyseessä ei ole tieteellinen julkaisu) lukija ei ole kuitenkaan aina aivan varma siitä, kuinka paljon kirjassa esitetyt väitteet perustuvat tutkimustuloksille ja kuinka paljon Mustajoen henkilökohtaisille kokemuksille.

221-sivuisessa kirjassa on kuitusen kymmentä lukua. Teosta vaivakin fragmentaarisuus ja luettelomaisuus – lukiessa käy usein niin, että luku loppuu juuri, kun lukija on innostunut käsiteltävästä aiheesta. Kirjan tarkoituksena on toki olla kevyt eikä tiiliskivimäinen kosketus venäjän kieleen, mut-

ta laajentaminen ei olisi ollut haitaksi osalle luvuista. Eri luvut voisivat myös nivoutua yhteen luontevammin. Tämän takia *Kevyt kosketus venäjän kieleen* sopii paremmin luettavaksi lyhyissä pyrähdyksissä kuin yhdeltä istumalta. Kirjan liitteissä on tarjottu taustatietoa ja kirjallisuuslista, jos johonkin tiettyyn teemaan innostuu perehtymään syvällisemmin.

Kirjan selkeänä tavoitteena on osoittaa, että venäjän kieli ei ole niin ihmeellinen ja vaikea kuin suomalaiset usein kuvittelevat. Huolimatta siitä, että ”virallinen poliittinen liturgia ja liike-elämä ovat jo vuosia rummuttaneet venäjän kielen osaamisen puolesta”, Mustajoki kuvaa venäjän kielen opiskelun tilannetta Suomessa ”surkeaksi”. Tähän mielipiteeseen on helppo yhtyä. Vaikka moni ihminen myöntää teoriassa venäjän kielen opiskelun tärkeyden, venäjän kielen lukijat ja osaajat ovat harvassa. Mustajoki on sitä mieltä, että suomalaista Venäjä-osaamista ei voi jättää maassa asuvien venäläisten harteille – eihän pohjoismaista yhteistyötäkään säilytetä vain suomenruotsalaisten hoidettavaksi. Kirjan lopussa on lyhyt, tulkinnanvarainen ja varovainen kannanotto suomalaisesta kielipolitiikasta. Sen verran voi päätellä, että Mustajoki toivoisi Suomeen enemmän valinnanvaraa ja alueellista joustoa vieraiden kielten opettamiselle. Selvästi nykyinen malli, jossa oletusarvona vieraina kielinä opetellaan englantia ja ruotsia eikä juuri muuta, ei ole Mustajoen mielestä paras mahdollinen.

Toivoa sopii, että *Kevyt kosketus venäjän kieleen* onnistuu ilmeisessä tavoitteessaan ja vakuuttaa mahdollisimman monet lukijat siitä, että venäjän kielen opiske-

lu ei ole lainkaan mahdotonta vaan pikemminkin hauskaa ja mielekäs-
tä. Venäjän kielen opettelun jo lap-
sena aloittaneelle allekirjoittaneel-
le kirjan lukeminen vahvisti käsi-
tystä omasta onnistuneesta kieli-
valinnasta.

**Kirjoittaja on Venäjään erikoistunut
valtiotieteiden maisteri ja yliaktuaari.**